

**Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
присвячений 75-річчю кафедри
медицини катастроф та військової медицини
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького

**Львів
2019**

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
Danylo Halytsky Lviv National Medical University

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
МЕДИЧНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*присвячений 75-річчю кафедри
медицини катастроф та військової медицини
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького*

**ACTUAL PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS
OF MEDICAL SCIENCE AND EDUCATION**

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS
*Dedicated to 75th Annivesary of the Department
of catastrophe medicine and military medicine
of Danylo Halytsky Lviv National Medical University*

Львів
2019

Lviv
2019

УДК: 378:001.61

Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичної науки та освіти:
зб. наук. праць, присвячений 75-річчю кафедри медицини катастроф та
військової медицини Львівського національного медичного університету імені
Данила Галицького / [упорядник : В.В. Гуменюк]. Львів, 2019. 235 с.

Редакційна колегія:

Чаплик В.В., кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри

Олійник П.В., доктор фармацевтичних наук, професор

Петрук С.О., кандидат медичних наук, Заслужений лікар України

Козопас В.С., кандидат медичних наук, доцент

Євстрат'єв Є.Є., кандидат фармацевтичних наук, доцент

Литвинчук В.Г., кандидат медичних наук

Жуковський В.С., кандидат медичних наук

Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук

Редагування англійською мовою; технічна верстка:

Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук

У збірнику наукових праць відомі дослідники, лікарі, педагоги-практики, молоді пошукувачі та працівники вищих закладів освіти висвітлюють сучасні теоретичні й практичні аспекти підготовки кваліфікованих медичних спеціалістів, обговорюють актуальні питання військової медицини та освіти, медичних проблем, пов'язаних з бойовими та небойовими наслідками надзвичайних ситуацій і військових конфліктів.

Статті збірника подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Видання розраховане на науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Упорядник:

Гуменюк В.В., кандидат педагогічних наук.

© Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2019

© Автори статей, 2019

ВІЙСЬКОВА МЕДИЦИНА		
<i>Шматенко Олександр</i> <i>Кучмістова Олена</i> <i>Соломенний Андрій</i> <i>Кучмістов Віктор</i> <i>Shmatenko Oleksandr</i> <i>Kuchmistova Olena</i> <i>Solomennyi Andriy</i> <i>Kuchmistov Viktor</i>	УНІФІКАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ТЕРНОПІЛЬЩИНИ ЗІ ЗНАЧНИМ СИРОВИННИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ДЛЯ ПОТРЕБ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ UNIFICATION OF MEDICINAL HERBS OF TERNOPIL REGION WITH SIGNIFICANT RAW MATERIAL POTENTIAL FOR NEEDS OF MILITARY MEDICAL SERVICE	158
<i>Скляр Сергій</i> <i>Іванов Олексій</i> <i>Оділов Руслан</i> <i>Латишев Віталій</i> <i>Sklyar Serhiy</i> <i>Ivanov Oleksiy</i> <i>Odilov Ruslan</i> <i>Latyshev Vitaliy</i>	ФАНТОМНО-БОЛЬОВИЙ СИНДРОМ – ПЕРСПЕКТИВА, ЩО ПОСТАЄ ПЕРЕД ЛЮДИНОЮ ПІСЛЯ АМПУТАЦІЇ КІНЦІВКИ В РЕЗУЛЬТАТІ МІННО-ВИБУХОВОЇ ТРАВМИ PHANTOM-PAIN SYNDROME – A PERSPECTIVE FOLLOWING A MAN AFTER AN AMPUTATION OF THE LIMBS IN THE RESULT OF MINE-BLAST INJURY	166
<i>Данілевська Наталя</i> <i>Danilevska Natalia</i>	СОЦІАЛЬНО-ДЕЗАДАПТАЦІЙНИЙ ПІСЛЯБОЙОВИЙ СИНДРОМ ЯК ПРОЯВ ВІДСТРОЧЕНИХ ПСИХОПАТОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ УЧАСТІ У БОЙОВИХ ДІЯХ SOCIALLY-MALADAPTATION POST-COMBAT SYNDROME AS A MANIFESTATION OF THE LONG- TERM CONSEQUENCES OF PARTICIPATION IN HOSTILITIES	172
<i>Казаків Віталій</i> <i>Kazakov Vitaliy</i>	СЕМІОТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИМОРБІДНИХ ПСИХОПАТОЛОГІЧНИХ СТАНІВ ЕКЗОГЕННО-ОРГАНІЧНОГО (ЦЕРЕБРОТРАВМАТИЧНОГО) ТА ЕНДОГЕННО- ОРГАНІЧНОГО (СУДИННОГО) ГЕНЕЗУ SEMIOTIC AND STRUCTURAL FEATURES OF MULTIMORBID PSYCHOPATHOLOGICAL STATES OF EXOGENIC-ORGANIC (CEREBROTRAUMATIC) AND ENGOGENIC-ORGANIC (VASCULAR) GENESIS	177
<i>Гербіш Юрій</i> <i>Семчишин Ігор</i> <i>Панченко Віталій</i> <i>Дмитрах Оксана</i> <i>Семенюк Олександр</i> <i>Herbish Yuriy</i> <i>Semchyshyn Ihor</i> <i>Panchenko Vitaliy</i> <i>Dmytrach Oksana</i> <i>Semenyuk Oleksandr</i>	ДОСВІД ХІРУРГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ ІЗ КАНАДСЬКОЮ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЮ КОМАНДОЮ ФАХІВЦІВ EXPERIENCE OF SURGICAL COOPERATION WITH THE CANADIAN MULTIDISCIPLINARY TEAM OF SPECIALISTS	183
<i>Януль Олександр</i> <i>Силівончик Наталія</i> <i>Yanul Aleksandr</i> <i>Silivontchik Natalia</i>	КУРЕНИЕ – ОДИН ИЗ ВЕРОЯТНЫХ И УСТРАНИМЫХ ФАКТОРОВ РИСКА ГАСТРОДУОДЕНАЛЬНЫХ ЭРОЗИЙ У ПАЦИЕНТОВ С ДИСПЕПСИЕЙ SMOKING IS ONE OF THE PROBABLE AND ELIMINABLE RISK FACTORS OF GASTRODUODENAL EROSION IN PATIENTS WITH DYSPEPSIA	186

УДК 616.89-008-02:355.422]-057.36-07(477)

*Данілевська Наталя, к. мед. н.,
кафедра психіатрії, психотерапії, загальної
та медичної психології, наркології та сексології
Запорізький державний медичний університет
Запоріжжя, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ДЕЗАДАПТАЦІЙНИЙ ПІСЛЯБОЙОВИЙ СИНДРОМ ЯК ПРОЯВ ВІДСТРОЧЕНИХ ПСИХОПАТОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ УЧАСТІ У БОЙОВИХ ДІЯХ

Надано клінічний опис соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому, як специфічного психопатологічного стану із відставленим дебютом, асоційованого із участю у бойових діях в зоні АТО/ООС; наведено опис його провокуючих чинників та етіологічного підґрунтя.

Ключові слова: *соціально-дезадаптаційний післябойовий синдром, бойова психічна травма, психічні розлади, АТО, ООС, бойові дії.*

*Danilevska Natalia, PhD in Medicine
Department of psychiatrics, psychotherapy,
general and medical psychology, narcology and sexology
Zaporizhzhia state medical university
Zaporuzhzhia, Ukraine*

SOCIALLY-MALADAPTATION POST-COMBAT SYNDROME AS A MANIFESTATION OF THE LONG-TERM CONSEQUENCES OF PARTICIPATION IN HOSTILITIES

The clinical description of Socially-Maladaptation Post-Combat syndrome is presented, as a specific psychopathological condition with a delayed debut, associated with participation in hostilities in the ATO / OCF; a description of its provocative factors and the etiological background.

Keywords: *Social-Maladaptation Post-Combat syndrome, Combat stress reaction, mental disorders, ATO, OCF, fighting.*

Актуальність дослідження. В Україні з початком бойових дій в окремих районах Донецької та Луганської областей різко зросла захворюваність на психічні розлади серед військового контингенту – учасників Антитерористичної операції (АТО) та Операції об'єднаних сил (ООС) [2, 4]. Не останню роль у сплеску психопатології, яка відноситься до групи бойової психічної травми (Combat stress reaction), відіграє специфічність бойових дій в Україні – їх неконвенційний, гібридний характер із значною долею компоненту «інформаційної війни» [1-3, 6].

Вказана особливість обумовлює не лише зростання кількісних показників розладів психіки, але й якісні їх відмінності.

На сьогодні вже встановлено існування таких нових специфічних форм психопатології, асоційованої із участю в АТО/ООС, як «український синдром», що є варіацією посттравматичного стресового розладу, та «синдром відстроченого післябойового відреагування» – сталий комплекс психопатологічної симптоматики обумовлений хронічним накопиченням невідреагованих деструктивних емоцій, асоційованих із бойовими діями, із відстроченим їх проявленням після виведення військовослужбовця за межі психологічно сприймаємої зони бойового середовища [4, 5, 7, 8]. З означеної групи розладів нами зафіксовано та досліджено «соціально-дезадаптаційний післябойовий синдром» – психопатологічний стан що розвивається у військовослужбовців на тлі зіткнення із цивільним побутом та розширення соціальних контактів із цивільними особами після повернення із зони АТО/ООС.

Мета дослідження – розширити уявлення про клінічне наповнення та етіопатогенез соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому.

Матеріали дослідження. На базі Запорізького військового госпіталю та кафедри психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології Запорізького державного медичного університету МОЗ України з дотриманням принципів біоетики та деонтології та за умов усвідомленої інформованої згоди було обстежено 137 військовослужбовців України, які брали участь в АТО/ООС та звернулися за психіатричною допомогою.

Методи дослідження: клініко-анамнестичний, клініко-психопатологічний, психодіагностичний, катамнестичний, статистичні методи дослідження.

Результати дослідження. Серед 137 військовослужбовців із наявністю психопатологічних порушень у 20 осіб (14,60 %), які безпосередньо залучалися до виконання бойових завдань, було виявлено ознаки соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому у вигляді сталого комплексу ізольованої психопатологічної симптоматики, яка включала: підвищене відчуття справедливості, неконформність, конфліктність, егоцентризм, дисфоричність, експлозивність, лабільність емоцій та настрою, емоційне напруження, мимовільне порівняння комбатантами окремих компонентів побуту та міжособистісної взаємодії у цивільному середовищі із наявними у зоні АТО/ООС з наданням переваги останнім, сприйняття зони АТО/ООС у якості більш психологічно

комфортного середовища у контексті соціально-міжособистісної взаємодії; погіршення психічного самопочуття виникало після повернення військовослужбовців із зони АТО/ООС на тлі зіткнення із цивільним побутом та розширення соціальних контактів із цивільними особами, у якості суб'єктивного триггеру дебюту психопатології виступали позабойові фактори та чинники, наявні поза зоною АТО/ООС. Клініко-анамнестичне дослідження дозволило встановити, що перші прояви соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому серед всіх військовослужбовців, у яких було виявлено даний стан, дебютували у військовослужбовців в перші дні після повернення з зони бойових дій у 1 військовослужбовця (5,0 %), через тиждень – у 4 військовослужбовців (20,0 %), через два тижні – ще у 4 військовослужбовців (20,0 %), через три тижні – у 5 військовослужбовців (30,0%), через місяць і більше – у 22 осіб (25,%). Нівелювання психопатологічних симптомів, у разі повернення військовослужбовця до зони АТО/ООС, відбувалося самостійно у короткий проміжок часу; у разі перебування поза зоною АТО/ООС – тривалість симптоматики перевищувала 1 місяць, стан потребував медико-корекційних заходів. Особливості дебюту та клінічної змістовності соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому дозволяють віднести його до групи розладів, асоційованих із участю у бойових діях. У якості основних провокуючих чинників соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому виступають наступні:

- розвиток стану дезадаптації, психологічного відчуження та дисгармонійного сприйняття цивільного побуту й асоційованого з ним інформаційного простору особою, яка стикнулася з реаліями бойової обстановки, за рахунок домінування адаптаційних механізмів до бойового середовища над механізмами адаптації до цивільного життя, пригнічення останніх;

- зміна ціннісних орієнтирів на дисгармонійні реаліям цивільного соціального простору під впливом досвіду перебування в умовах бойових дій;

- невідповідність підсвідомо або свідомо очікуваних / омріяних реалій власного життя після повернення з зони АТО/ООС наявним та тлі зниженої здатності до адаптації або психологічної неготовності до їх прийняття;

- психологічно не очікуваний або неприйнятний різкий, прірвоподібний контраст побутового та інформаційного простору, життєдіяльності, вербально-поведінкових практик, світосприйняття

військовослужбовців України у зоні АТО/ООС та цивільних громадян у не залучених до бойових дій областях в рамках однієї країни;

– втрата відчуття емоційно-психологічної єдності у міжособистісних стосунках із цивільними, в тому числі з кола сім'ї та друзів, внаслідок надбання принципово відмінного життєвого досвіду, зміни самосприйняття та світогляду – часто обох зі сторін соціальної взаємодії, – що негативно позначається на міжособистісній / внутрішньосімейній адаптації;

– інформаційний компонент «гібридної війни» та його наслідки, відображені у вербально-поведінкових практиках цивільного населення, які є психологічно неприйнятними для комбатантів, що брали участь у бойових діях в зоні АТО/ООС;

– надцінне сприйняття власної особистості та здобутого життєвого досвіду, підґрунтям яких виступає перенапруження інстинкту самозбереження під час участі у бойових діях, із підсвідомим очікуванням персонально спрямованого перемодифікування вербально-поведінкових та соціальних практик на мікро- й макросоціальному рівні, та розвитком фрустраційно обумовленої дезадаптації за умов його відсутності;

– обумовлена адаптацією до реалій бойовою обстановкою втрата здатності до конформності; сприймання власних поглядів й умовисновків як єдино вірних, без критичного їх переосмислення, що вступає у розбіжність із позабойовими реаліями;

– хронічне психоемоційне напруження накопичене під час перебування в зоні бойових дій, яке впливає на психоемоційні сприйняття оточуючого та відповідь на нього;

– стан гіперреактивності нервової системи, що обумовлює сприйняття «підпорогових» провокуючих чинників, які за звичайних умов не є стресогенними, більш гостро, до рівня психотравмуючих.

Висновки. Соціально-дезадаптаційний післябойовий синдром є станом з групи розладів, асоційованих із участю у бойових діях. Соціально-дезадаптаційний післябойовий синдром діагностується у 14,60 % учасників АТО/ООС із ознаками психопатологічних порушень. Семіотична структура соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому включає такі прояви як підвищене відчуття справедливості, неконформність, конфліктність, егоцентризм, дисфоричність, експлозивність, лабільність емоцій та настрою, емоційне напруження, мимовільне порівняння комбатантами окремих компонентів побуту та міжособистісної взаємодії у цивільному середовищі із наявними у зоні

АТО/ООС з наданням переваги останнім, сприйняття зони АТО/ООС у якості більш психологічно комфортного середовища у контексті соціально-міжособистісної взаємодії.

В більшості випадках дебют соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому припадає на проміжок часу від 3 до 4 тижнів після повернення комбатантів з зони АТО/ООС.

У якості етіологічного підґрунтя соціально-дезадаптаційного післябойового синдрому виступають: зміна світосприйняття та адаптаційних механізмів під впливом безпосередньої участі у виконанні бойових завдань, асоційоване із участю у бойових діях хронічне психоемоційне перенапруження та гіперактивність нервової системи, особливості позабойових вербально-поведінкових та соціальних реалій, в тому числі, наслідки «інформаційної війни».

Список використаних джерел.

1. *Combat and Operational Stress Control Manual for Leaders and Soldiers. Field Manual No. 6-22.5. Headquarters, Department of the Army, Washington, DC, 2009. – 100 p.*
2. Богомолець О. В. *Поширеність та структура посттравматичних психічних порушень в учасників бойових дій / Національна програма охорони психічного здоров'я. Важливі кроки на шляху перетворення. Київ, Нейроньюс, 2017. С.105–112.*
3. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу // *Дзеркало тижня – Україна. 2015. №2. С. 3.*
4. Данілевська Н. В. *Синдром відстроченого післябойового відреагування як один зі станів бойової психічної травми у військовослужбовців, які брали участь в АТО // Медицинская психология. 2018. Т.13, №2. С. 49-52.*
5. Данілевська Н. В. *Сучасні особливості посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців ЗСУ // Медицинская психология. 2018. №3 С. 64–66.*
6. Марута Н.О., Маркова М.В. *Інформаційно-психологічна війна як новий виклик сучасності: стан проблеми та напрямки її подолання // Український вісник психоневрології. 2015. Т. 23, вип. 3. С. 21–28.*
7. Матяш М.М., Худенко Л.І. *Український синдром: особливості посттравматичного стресового розладу в учасників антитерористичної операції // Український медичний часопис. 2014. № 6 (104). С. 124–127.*
8. Станднік І.В., Мушкевич М.І. *Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) учасниками зони антитерористичної операції (АТО) // Збірник наукових праць РДГУ. 2015. Вип. 4. С. 244–248.*